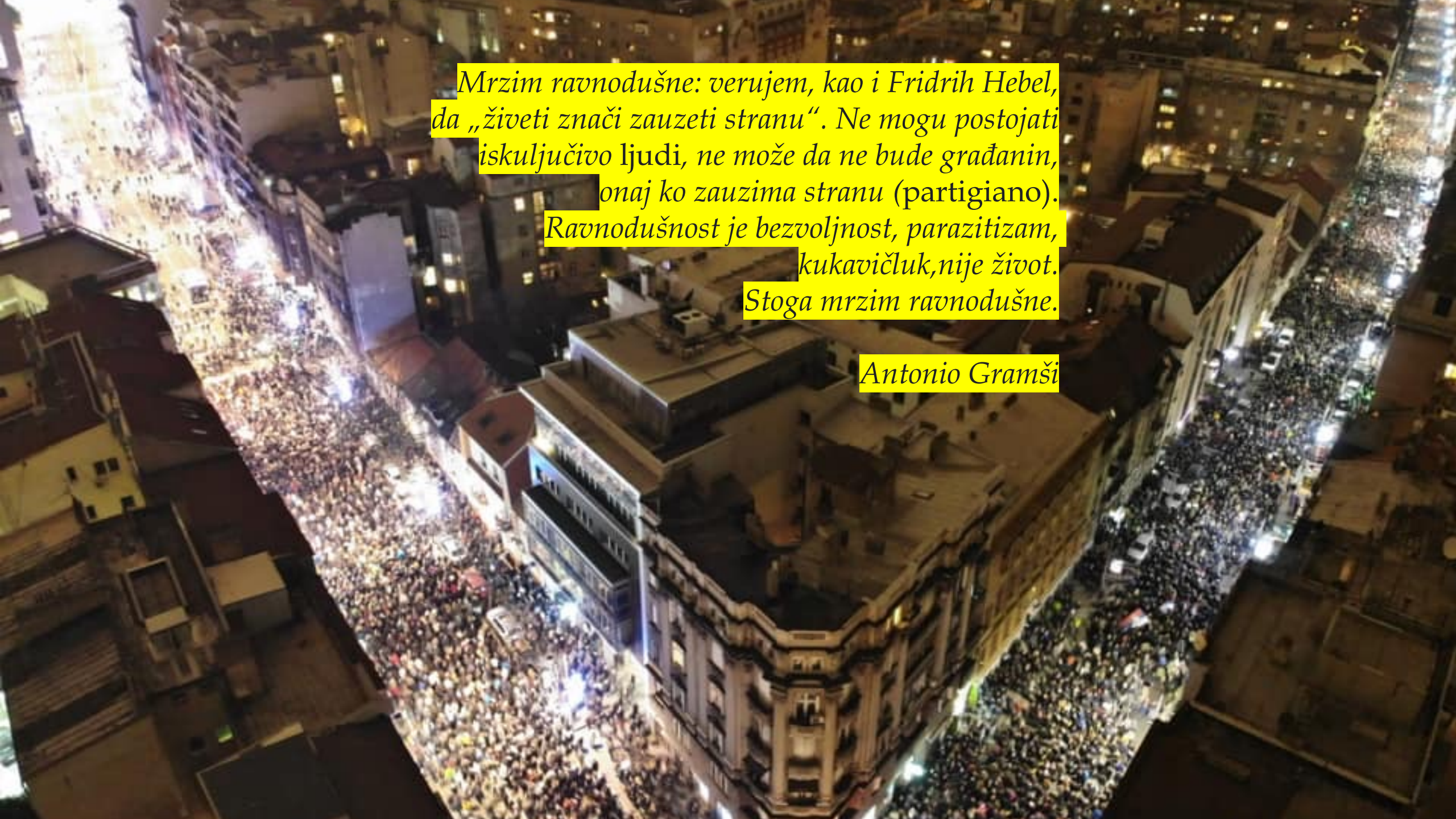

Šta znamo o političkim ideologijama?

Prof. dr Bojan Vranić

bojan.vranic@fpn.bg.ac.rs

*Mrzim ravnodušne: verujem, kao i Fridrih Hebel,
da „živeti znači zauzeti stranu“. Ne mogu postojati
isključivo ljudi, ne može da ne bude građanin,
onaj ko zauzima stranu (partigiano).
Ravnodušnost je bezvoljnost, parazitizam,
kukavičluk, nije život.
Stoga mrzim ravnodušne.*

Antonio Gramsci

Iskustva totalitarizma

- Karl Popper
 - Ideologija je istorijsko proročanstvo
 - Znanje je naučna predikcija
 - Hana Arent
 - Ideologije su u krajnjoj liniji totalitarne
 - *Metod terora*
-

Neutralni pojam ideologije

- Ideologija kao sfera ljudske motivacije
 - Antropologija, etnologija, psihologija, ekonomija, marketing
 - Ideologija i kultura
-

„Globalno zagrevanje je znak da se moramo okrenuti održivoj i zelenoj proizvodnji“.

„Nejednakost u društvu je posledica muške dominacije legitimisane patrijarhatom.“

„Legalizacija kanabisa je deo prava na zdravlje.“

„Nacionalni interes je važniji od sigurnosti imovine pojedinaca.“

„Božiji zakoni su iznad svakog sekularnog propisa.“

Konteskt otkrića i kontekst opravdanja

- Ideologije imaju besmislene iskaze?
 - Hans Rajhenbah:
 - **Kontekst otkrića** – kako do znanja dolazimo?
 - **Kontekst opravdanja** – kako znanje saopštavamo drugima?
 - Iskazi s prethodnog slajda: konteskt opravdanja!
 - Polanji: znanje kao uklapanje viših i nižih slojeva
 - Ideologije koriste koherentističku teoriju istine: istina je dostupna, ali nije vredna
-

Manhajm

- Sociologija znanja – istraživanje kako ljudi stvarno misle
- Ideologija je forma mišljenja i njen proizvod su *sudovi*
- Ideološki sudovi su o funkcijama ideja koje imamo o svetu

- Funkcije ideja = slike koje drugi ljudi vide ("egzistencijalni položaj subjekta")
- Vrednost funkcije je *relacija* (a ne *istina* ili *laž*).

Partikularne i totalne ideologije

- Kriterijum: opsteg osporavanja
- Partikularne ideologije: osporavaju *pojedine* ideje
- Totalne ideologije: osporavanje "laži" čitave epohe

- Epohe su dinamične, promene dolaze iz praktičnog delanja
- Primer: Bernštajnova kritika klasičnog marksizma

„Moderna teorija saznanja...moraće, dakle, najpre počti od toga pa postoje područja misli u kojima se uopšte ne može zamisliti znanje nezavisno od stanovišta i odnosa. Ni neki bog ne bi mogao da istorijska uviđanja formuliše u smislu paradigme $2 \times 2 = 4$, jer ono što je moguće razumeti može se formulisati samo u odnosu na postavljanje problema i pojmovne sisteme koji izvire iz istorijske reke.“

Karl Manhajm, *Ideologija i utopija*

Značaj konteksta

- Zdravi relativizam
- Ideologija kao istraživanje istorijskih odnosa: ukorenjenost politike u kontekst
- Ideologija se istražuje kao proces koji je istorijski ukorenjen u prostor i vreme, gde je predmet istraživanja egzistencijalna uslovljenost mišljenja
- Primer emancipacije žena:
 - Rodne uloge su čvrsto usidrene u društvu ali „to su bile misli muškaraca, koje su izražavale preferencije njenog partnera – ili pre, njenog protivnika“ (Kettler & Meja 1993).

Ideologija i praksa

- Tačka istraživanja političkih ideologija: praksa kroz *delanje*
 - Kriterijum: kako subjekti *stvarno misle* o praksi
 - Mišljenja su nužno sukobljena pa sudovi polarizuju stvarnost – **kontekst svake ideologije**
 - *Vrednosno neutralno vs. pojam koji vrednuje*
 - Vrednovanje je selekcija:
 - Rangiranje
 - Šta je vredno?
 - Šta je ne-vredno?
-

**„Ko se ni za šta ne
odlučuje taj ne
poseduje nikakvo
pitanje.“**

K. Manhajm

Tri stvari za danas

- Ideološke rečenice mogu biti istinite u *kontekstu opravdanja*
- Ideologije su kontekstualno uslovljene
- Funkcija ideologija je da *vrednuje praksu* kao *delanje*

Ispitna pitanja

1. Neutralni pojam ideologije: kontekst otkrića i kontekst opravdanja
2. Karl Manhajm: ideologije kao pogled na svet
3. Partikularne i totalne ideologije
4. Manhajm: kontekst, praksa i delanje

Hvala na pažnji!

bojan.vranic@fpn.bg.ac.rs

Only barbarians are not curious about where they come from, how they came to be where they are, where they appear to be going, whether they wish to go there, and if so, why, and if not, why not.

Isaiah Berlin

PICTUREQUOTES.COM

PICTUREQUOTES